

# Inhoud

|   |           |
|---|-----------|
| <b>Voorwoord</b>  | <b>11</b> |
| <b>1. Inleiding</b>   | <b>12</b> |
| 1.1 Waarom is dit een belangrijk onderwerp?                   | 13        |
| 1.2 Verklaringen van radicalisering                           | 14        |
| 1.3 Afbakening en definities                                  | 15        |
| 1.4 Centraal uitgangspunt: het trappenhuismodel               | 16        |
| 1.5 Indeling van dit boek                                     | 16        |
| <b>2. Begane grond: basale drijfveren voor radicalisering</b> | <b>18</b> |
| 2.1 Sociale identiteitstheorie                                | 18        |
| 2.2 Relatieve deprivatietheorie                               | 22        |
| 2.3 De rol van onzekerheid over sociale identiteit            | 24        |
| 2.4 Sociale affiliatie  | 27        |
| 2.5 Situatie op de begane grond in Nederland                  | 28        |
| 2.5.1 <i>Sociale identiteit</i>                               | 28        |
| 2.5.2 <i>Broederlijke relatieve deprivatie</i>                | 29        |
| 2.5.2.1 <i>Opleiding</i>                                      | 29        |
| 2.5.2.2 <i>Werk, werkloosheid en inkomen</i>                  | 31        |
| 2.5.2.3 <i>Ervaren discriminatie</i>                          | 32        |
| 2.5.3 <i>Sociale identiteit en de rol van onzekerheid</i>     | 37        |
| 2.5.4 <i>Sociale affiliatie</i>                               | 38        |
| 2.6 Conclusies en implicaties voor deradicalisering           | 39        |

|           |   |           |
|-----------|---|-----------|
| <b>3.</b> | <b>Eerste verdieping: waargenomen opties om oneerlijkheid te bestrijden</b> | <b>42</b> |
| 3.1       | Gebruikte strategieën om deuren te openen                                   | 42        |
| 3.2       | De rol van effectiviteit bij de keuze om een strategie toe te passen        | 46        |
| 3.3       | Gebruikte strategieën in Nederland  | 48        |
| 3.3.1     | <i>Individuele mobiliteit</i>   | 48        |
| 3.3.2     | <i>Sociale creativiteit</i>   | 50        |
| 3.3.3     | <i>Sociale competitie</i>   | 51        |
| 3.3.4     | <i>Effectiviteit van de groep</i>   | 53        |
| 3.4       | Conclusies en implicaties voor deradicalisering                             | 54        |
| <br>      |   |           |
| <b>4.</b> | <b>Tweede verdieping: de onderzoeksfase</b>                                 | <b>57</b> |
| 4.1       | Het socialisatieproces  | 57        |
| 4.2       | De groep gaat op zoek: rekrutering en de rol van rekruteur                  | 60        |
| 4.3       | Het individu gaat op zoek: de ontdekking en de rol van internet             | 60        |
| 4.4       | Situatie in Nederland   | 62        |
| 4.4.1     | <i>Rol van rekruteur</i>  | 62        |
| 4.4.2     | <i>Rol van internet</i>   | 63        |
| 4.5       | Conclusies en implicaties voor deradicalisering                             | 65        |
| <br>      |   |           |
| <b>5.</b> | <b>Derde verdieping: morele verbintenis aangaan</b>                         | <b>70</b> |
| 5.1       | Socialisatiefase  | 70        |
| 5.2       | Socialisatietactieken vanuit de groep                                       | 71        |
| 5.2.1     | <i>Inwijden van nieuwkomers</i>   | 71        |
| 5.2.1.1   | <i>Positieve inwijding</i>  | 72        |
| 5.2.1.2   | <i>Negatieve inwijding</i>  | 75        |
| 5.2.2     | <i>Isolatie</i>   | 78        |
| 5.2.2.1   | <i>Isolatie en rechtvaardiging van inspanning</i>                           | 78        |
| 5.2.2.2   | <i>Isolatie en depersonalisatie</i>   | 79        |
| 5.2.2.3   | <i>Isolatie en groepspolarisatie</i>  | 80        |

|         |  |     |
|---------|--|-----|
| 5.2.3   | <i>Training en begeleiding door leidersfiguur en kernleden</i> | 81  |
| 5.2.3.1 | <i>Indoctrinatie en stressoren</i>                             | 82  |
| 5.2.3.2 | <i>Indoctrinatie en het voet-tussen-de-deur-principe</i>       | 83  |
| 5.2.3.3 | <i>Indoctrinatie en het leren via rolmodellen</i>              | 84  |
| 5.2.3.4 | <i>Indoctrinatie en het gebruik van macht</i>                  | 84  |
| 5.3     | Socialisatietactieken vanuit het individu                      | 88  |
| 5.4     | Situatie in Nederland  | 90  |
| 5.4.1   | <i>Tactieken op groepsniveau</i>                               | 90  |
| 5.4.1.1 | <i>Inwijding</i>   | 90  |
| 5.4.1.2 | <i>Isolatie</i>  | 91  |
| 5.4.1.3 | <i>Training en begeleiding door kernleden</i>                  | 92  |
| 5.4.2   | <i>Tactieken op individueel niveau</i>                         | 93  |
| 5.5     | Conclusies en implicaties voor deradicalisering                | 94  |
| 5.5.1   | <i>Inwijding</i>   | 94  |
| 5.5.2   | <i>Isolatie</i>  | 100 |
| 5.5.3   | <i>Isolatie en depersonalisatie</i>                            | 100 |
| 5.5.4   | <i>Indoctrinatie door leidersfiguren en kernleden</i>          | 102 |
| 5.5.5   | <i>Kosten-batenanalyse van individuen</i>                      | 105 |
| 5.5.6   | <i>Onzekerheid over de positie binnen de groep</i>             | 107 |

|           |   |            |
|-----------|---|------------|
| <b>6.</b> | <b>Vierde verdieping: versterking van het wij-tegen-zij-denken en de waargenomen legitimiteit van de terroristische organisatie</b> | <b>110</b> |
| 6.1       | Onderhoudsfase en resocialisatiefase  | 110        |
| 6.2       | Gebruikte tactieken   | 113        |
| 6.2.1     | <i>Initiatie</i>  | 113        |
| 6.2.2     | <i>Ontwikkelen van een groepsidentiteit en het versterken van het wij-tegen-zij-denken</i>  | 114        |
| 6.2.3     | <i>Functionele rolverdeling en kleinschalige geheime activiteiten</i>   | 115        |
| 6.2.4     | <i>Geheimhouding en angst</i>   | 121        |
| 6.3       | Onderhoudsfase en resocialisatiefase in Nederland   | 123        |
| 6.3.1     | <i>Initiatierituelen</i>  | 123        |
| 6.3.2     | <i>Isolatie en het creëren van een schaduwwereld</i>  | 124        |
| 6.3.3     | <i>Functionele rolverdeling en kleinschalige geheime activiteiten</i>   | 128        |

|           |   |            |
|-----------|---|------------|
| 6.3.4     | <i>Geheimhouding en angst</i>   | 131        |
| 6.3.5     | <i>Versteviging van de wij-zij-verhoudingen</i>   | 133        |
| 6.4       | Conclusies en aanpak van radicalisme  | 134        |
| <b>7.</b> | <b>Vijfde verdieping: de terroristische handeling en het ontwijken van remmende mechanismen</b>               | <b>139</b> |
| 7.1       | Het geloof in een eerlijke en rechtvaardige wereld  | 140        |
| 7.2       | Dehumanisatie (ontmenselijking) en morele uitsluiting   | 143        |
| 7.3       | Apocalyptisch denken en het martelaarschap  | 146        |
| 7.4       | Volgzame staat en de hogere macht   | 147        |
| 7.5       | Ontwijken van remmende mechanismen in Nederland   | 150        |
|           | 7.5.1 <i>Het geloof in een rechtvaardige wereld</i>   | 151        |
|           | 7.5.2 <i>Morele uitsluiting en dehumanisatie</i>  | 152        |
|           | 7.5.3 <i>Volgzame staat en apocalyptisch denken</i>   | 153        |
| 7.6       | Commitment aan het plegen van een aanslag in Nederland  | 154        |
| 7.7       | Conclusies en implicaties voor deradicalisering   | 155        |
|           | 7.7.1 <i>Het geloof in een rechtvaardige wereld</i>   | 156        |
|           | 7.7.2 <i>Apocalyptisch denken</i>   | 157        |
|           | 7.7.3 <i>Volgzame staat</i>   | 157        |
|           | 7.7.4 <i>Informatievoorziening</i>  | 159        |
| <b>8.</b> | <b>Waarom breken mensen met radicale groepen (losweekfase)? Waarom houden radicale groepen op te bestaan?</b> | <b>160</b> |
| 8.1       | Algemeen proces van individuele uittreding  | 160        |
|           | 8.1.1 <i>Individuele uittreding bij radicale groepen</i>  | 164        |
|           | 8.1.2 <i>Na de individuele uittreding bij religieuze radicale groepen</i>                                     | 167        |
| 8.2       | Het einde van groepen   | 168        |
|           | 8.2.1 <i>Versplintering</i>   | 169        |
|           | 8.2.2 <i>Politieke oplossing</i>  | 170        |
|           | 8.2.3 <i>Politie- en inlichtingendiensten</i>   | 171        |
|           | 8.2.4 <i>Overige manieren waarop terroristische groepen eindigen</i>  | 171        |

|           |   |            |
|-----------|---|------------|
| 8.3       | De losweekfase en het einde van radicale groepen in Nederland | 172        |
| 8.3.1     | <i>Individuele uittreding</i>                                 | 173        |
| 8.3.2     | <i>Het einde van groepen</i>                                  | 176        |
| 8.3.2.1   | <i>Versplintering</i>   | 176        |
| 8.3.2.2   | <i>Politieke oplossing</i>                                    | 177        |
| 8.3.2.3   | <i>Politie- en inlichtingendiensten</i>                       | 178        |
| 8.3.2.4   | <i>Overige manieren: fusies</i>                               | 180        |
| 8.4       | Conclusies en implicaties voor deradicalisering               | 180        |
| <b>9.</b> | <b>Samenvatting, aanbevelingen, slotwoord</b>                 | <b>187</b> |
| 9.1       | Belangrijkste kenmerken van onze analyse                      | 190        |
| 9.2       | Processen in Nederland  | 192        |
| 9.3       | Aanbevelingen voor beleid                                     | 193        |
| 9.4       | Slotwoord   | 194        |
|           | <b>Bijlagen</b>   | <b>197</b> |
|           | Bijlage 1   | 198        |
|           | Bijlage 2   | 199        |
|           | Bijlage 3   | 200        |
|           | <b>Literatuur</b>   | <b>201</b> |
|           | <b>Over de auteurs</b>  | <b>214</b> |